

БЮЛЕТЕНЬ

Матеріали «круглого столу»

**Роль „мозкових центрів”
в аналітичному забезпеченні
президентських виборів 2004 року**

**Дніпровський центр
соціальних досліджень
2004**

ВСТУП

Останні два роки проходять в Україні не лише під знаком парламентських та президентських виборів, а ще й під знаком активізованої уваги української спільноти до організацій „третього сектору”, які є невід’ємною частиною та головною ознакою громадянського суспільства.

Особливу увагу привертають неурядові громадські організації аналітичного спрямування, так звані „мозкові центри”.

Впродовж останнього десятиріччя в Україні було накопичено величезний інтелектуальний досвід, сформовано середовище професіоналів в сфері економіки, соціології, політології і т.ін., що спроможні досліджувати, аналізувати, виробляти рекомендації по тих чи інших питаннях, створювати потрібний інтелектуальний продукт.

Втім, серед перелічених здібностей та можливостей „мозкових центрів” найгострішим та найактуальнішим є слово „потрібним”, тому що досить логічним є продовження думки – „кому”. Особливо у виборчий період.

Саме розгляду цього питання присвячено черговий „круглий стіл” Дніпровського центру соціальних досліджень „Роль „мозкових центрів” в аналітичному забезпеченні президентських виборів 2004 року”.

Аналіз сучасного стану українських неурядових аналітичних центрів дозволяє виділити декілька позитивних тенденцій.

По-перше, згідно результатів соціологічного опитування, яке було проведене Дніпровським центром соціальних досліджень у серпні 2004 року, 10% від загальної кількості респондентів віком від 18 років, що мешкають у м. Дніпропетровську, у визначенні свого вибору за якого з кандидатів їм віддати свій голос керуються результатами соціологічних досліджень, що проводять незалежні аналітичні центри. Такі данні є свідченням достатньо високого рівня довіри громадян до «мозкових центрів».

По-друге, простежується тенденція до об'єднання зусиль неурядових аналітичних організацій задля моніторингу суспільно-політичної ситуації, зокрема під час виборів. У вересні 2004 року п'ять потужних українських соціологічних кампаній (Київський інститут міжнародної соціології, Центр економічних та політичних досліджень імені О. Разумкова, центр «Соціальний моніторинг», центр «Социс», фонд «Демократичні ініціативи») створили консорціум для проведення опитувань виборців, які взяли участь у голосуванні (exit-poll) під час першого та другого турів президентських виборів 2004 року. В ході дослідження відразу після голосування буде опитано 50 тис. чоловік, що забезпечить його максимальну репрезентативність.

Чи будуть зберігатися такі тенденції у середовищі українських «мозкових центрів» покаже час. Втім, не викликає сумніву той факт, що саме президентські вибори 2004 року стануть лакмусовим папірцем у визначенні ролі та місця неурядових аналітичних центрів у суспільно-політичному житті України.

Анна Колохіна
*директор Дніпровського центру
соціальних досліджень*

О. В. Тинкован

*аспірант Дніпропетровського регіонального
інституту державного управління НАДУ
при Президентові України,
виконавчий директор громадської організації
«Асоціація аналітиків політики»*

“Мозкові центри” як суб’єкти вироблення державної політики

Головним завданням недержавних організацій є відстоювання інтересів громадян шляхом участі у виробленні державної політики. Найкраще вирішують ці завдання мозкові центри (think tanks), які є недержавними дослідними організаціями (НДО).

Прийнятий на Заході термін “think tanks” українською найкраще перекладати як „мозкові центри”. Цей термін розкриває саму сутність таких організацій: концентрація, зосередження в певному центрі інтелектуального потенціалу, людей, які здатні виробляти суспільно значущі ідеї, просувати їх у формі проектів у державну політику й впливати на їх практичне здійснення тощо.

Головною місією мозкових центрів є участь у процесі вироблення державної політики. Одним з найефективніших засобів впливу на цей процес є аналіз державної політики, на здійсненні якого зосереджені мозкові центри. Оскільки аналіз державної політики є досить новим в Україні, то й мережа неурядових дослідних організацій, які спеціалізуються на його здійсненні, є також новим явищем у суспільно-політичному житті країни. Отже, науковці визнають існування мережі мозкових центрів як одного з суб’єктів вироблення державної політики, але у зв’язку з новизною цього феномена його походження, функції, класифікація є майже зовсім не дослідженими в Україні.

Для кращого розуміння сутності мозкових центрів, їх цілей та завдань, необхідно розглянути їх основні функції:

- дослідження та аналіз конкретних проблем (політичних, економічних, соціальних);
- вироблення рішень та пропозицій;
- впровадження їх у державну політику;

- здійснення механізму “зворотного зв’язку” між суспільством та урядом;
- просвітницька та освітня діяльність.

Одним з найважливіших питань у діяльності мозкових центрів є проблема взаємодії мозкових центрів та влади. Цій темі присвячено найбільше досліджень, статей та дискусій, які відбуваються за ініціативою самих НДО. Але мозкові центри – не лише посередники між інтелектуальним середовищем та органами державної влади, а й інструмент громадського контролю, ініціатор публічного обговорення найгостріших внутрішніх та зовнішніх проблем, які стоять перед країною. Саме ними вперше були винесені на публічне обговорення проблеми тіньової економіки, реформи у військовій сфері, використання владою адмінресурсу у виборчих кампаніях.

Під час виборів мозкові центри, зазвичай, проводять публічні дискусії з обговорення передвиборчих програм партій, блоків, кандидатів на різні виборчі посади, організують екзит-поли, проводять регулярні соціологічні опитування, вимірюючи громадські настрої та очікування.

За даними експертного опитування, яке провів Центр Разумкова, найпомітнішою є діяльність мозкових центрів саме у сфері проведення виборчих кампаній (72,7 %), тоді як наступний показник – сфера внутрішньої політики, лише 47,3 %. Дійсно, мозкові центри є дуже корисними при проведенні виборчої кампанії, оскільки вони є генераторами нових ідей, пропонують аналітичну продукцію, новаційні рішення, механізми їх реалізації, при цьому є досить неупередженими.

Хоча в даному випадку питання неупередженості, незаангажованості є досить суперечливим, оскільки найчастіше за цих обставин мозкові центри виконують адвокатські функції. Тобто, учасники виборів використовують дослідження та інші інтелектуальні продукти мозкових центрів для надання респектабельності своїм програмам, діям, твердженням. І це є для них особливо важливим, оскільки рівень довіри суспільства до мозкових центрів та їх продукції є досить високим. За даними соціологічного опитування, яке провів у жовтні 2003 р. Центр Разумкова, більшість респондентів (54,6 %) вважають діяльність мозкових центрів корисною та скоріше корисною для суспільства. У свою чергу, найбільша частина громадян України схильна довіряти

дослідженням саме неурядових мозкових центрів (27 %), ніж державних дослідницьких інститутів (23,6 %) та учбових закладів (16 %). Отже, на фоні такої довіри громадян до мозкових центрів, їх виступ на боці одного з учасників виборчих перегонів є дуже сильним аргументом на користь останнього. В даній ситуації мозковим центрам необхідно бути дуже обережними, щоб не втратити довіру громадськості, оскільки після цього їх послуги стануть нікому не потрібними.

Але не треба розглядати участь мозкових центрів у виборчій кампанії лише з негативної точки зору. Як вже зазначалося, найбільш виразно результати діяльності мозкових центрів спостерігаються під час виборів, коли нові політичні сили приходять до влади і потребують вироблення чітких стратегій. Яскравий приклад – прийняття Адміністрацією Р. Рейгана програми “Мандат на зміни”, підготовленої Фондом спадщини (*Heritage Foundation*); Адміністрація Б. Клінтона реалізувала ідеї, запропоновані іншими впливовими мозковими центрами – Інститутом міжнародної економіки (*Institute for International Economics*) і Фондом Карнегі, та створила Національну економічну раду. Отже, ці факти підтверджують статус мозкових центрів як суб’єктів вироблення державної політики.

Нажаль, незважаючи на переваги, які мозкові центри можуть забезпечити у процесі вироблення державної політики та прийняття управлінських рішень, чимало перешкод обмежує їх розвиток та діяльність в Україні. Уряд зазвичай занадто сильно контролює діяльність НДО. Дослідна та аналітична діяльність не дуже розвинені і здебільшого пов’язані з наближенням виборів. Тим не менше, активні мозкові центри мають можливість впливати на місцеве життя та прийняття рішень. Певний інтерес до НДО почала виявляти й місцева влада, зокрема до тих питань, що пов’язані з соціальними програмами. Дуже часто мозкові центри, підтримувані виконавчою владою, використовуються нею для легітимізації власних рішень. Деякі з цих організацій діють як СУНДО (“створені урядом неурядові дослідні організації”) або КВНДО (квазі-НДО).

Правова основа діяльності НДО застаріла, оскільки вона базується на Законі про громадські об’єднання 1992 року та Законі про благодійність та благодійні організації 1997 року, а також різних урядових постановах. Проект Закону про неприбуткові організації пройшов перше читання у жовтні 2000 року, проте відтоді

парламент його більше не розглядав. Реєстрація НДО залишається й далі доволі складним процесом. Тому прийняття нового закону – нагальна потреба. Іншим важливим для мережі НДО питанням є відсутність закону про лобіювання, внаслідок чого їх легальна участь у політиці є дуже обмеженою.

Природно, що наявність та розвиток НДО в конкретній країні залежить від багатьох факторів. Одним з найважливіших стимулів для виникнення мозкових центрів є попит на аналіз, розробку та оцінку альтернативних пропозицій у сфері державного управління та прийняття політичних й управлінських рішень. А це, в свою чергу, залежить від зацікавленості самих державних структур у розвитку свого аналітичного потенціалу й спроможності стратегічного бачення суспільних проблем та викликів розвитку.

Підсумовуючи вищевикладене, доцільно зважити на те, що соціально-політичні процеси в Україні, у тому числі й виборчий процес, зазвичай, мають складний характер і викликають в суспільстві гострі суперечки, а отже, варто звернути увагу на технології та процедури зменшення суспільної напруги, які застосовуються демократичною світовою спільнотою і в яких значну роль покликані відігравати незалежні мозкові центри. А самим мозковим центрам доречно було б не знижувати свою активність у міжвиборчий період, та продовжувати виконувати свої функції суб'єктів вироблення державної політики.

Роль мозкових центрів в аналітичному забезпеченні виборчого процесу

Безумовно, жодні вибори не проходять без попереднього планування розвитку тих подій, які приведуть до бажаного результату. Для цього створюються відповідні штаби, діяльність в яких розподіляється на дві складові: аналітичну та технічну. На перший погляд більш вагомою є аналітична робота. Але без чіткого виконання технічної діяльності, функції аналітиків зводяться нанівець.

Надзвичайно важлива роль „мозкових центрів” і їх ефективність в значній мірі залежать від закріплених норм демократії. В країнах зі сталими демократіями „мозкові центри”, працюючи в стандартних і рівних умовах, у своїй діяльності більш прогнозовані і їх результативність залежить від професіоналізму найнятих аналітиків. Вони можуть ефективно працювати в будь-якій демократичній країні, тому що в даних країнах єдині правила гри – чесні і прозорі вибори, які проводяться виключно в рамках діючого законодавства.

Діяльність „мозкових центрів” в країнах, які стали на шлях побудови демократії, в значній мірі відрізняються від своїх попередників. В країнах колишнього соціалістичного табору вибори в значній мірі відрізняються від законодавчих норм, діючих в цих країнах. Правила гри в основному диктуються місцевими елітами. Коли кандидати в президенти пропонують підписати договори про чесні вибори, цим самим підкреслюючи можливість незаконної боротьби, а значить і нерівність умов діяльності штабів. Але найбільш дестабілізуючим чинником впливу на діяльність „мозкових центрів” – є адміністративний ресурс. І ні який рівень фахівців „мозкових центрів” не спроможний нейтралізувати цей фактор впливу. Спеціалісти „мозкових центрів” планують діяльність, виходячи з настроїв і можливої позиції громадян, як до влади, так і до висуванців. Спрогнозувати рівень адмінресурсу і

рівень фальсифікації практично неможливо, і в такій ситуації рівень фаховості працівників штабів в значній мірі нівелюється.

Безумовно, на першому плані при формуванні „мозкових центрів” стоїть їх фаховість. І в той же час їх ефективність буде залежати від того, де вони працюватимуть. Якщо висококласного фахівця із заходу запросити працювати в центральні або східні регіони і навпаки, то результативність їх діяльності буде низькою. Тому що специфіка кожного регіону має свої відмінності і їх незнання не приведе до позитивного результату. Роль „мозкового центру” матиме більшу значимість і результативність, якщо у відповідному регіоні проживають висококласні фахівці, з яких формуватиметься „мозковий центр”. Вони знатимуть і орієнтуватимуться в можливостях і мірі використання адмінресурсу, і якщо дані фахівці працюють на опозиційного кандидата, у них буде більше можливостей зробити оптимальніші кроки у виборчій кампанії, ефективніше використати недоліки протилежної сторони, зменшити негативний вплив адмінресурсу на їх виборчу кампанію.

Специфіка діяльності „мозкових центрів” від провладного кандидата дещо відмінна від роботи і формування штабів опозиційного кандидата. Помилка „мозкового центру” від опозиційного кандидата завжди матиме фатальні наслідки для кінцевого результату. Тому що ресурсна база, як матеріальна, так і доступ до ЗМІ, завжди менші, ніж у штабів провладного кандидата. Штаби провладного кандидата не завжди формуються за фаховим рівнем. В більшості своїй керівниками штабів призначаються люди, причетні до адмінресурсу і в своїй діяльності схильні до силових методів ведення виборчої кампанії, звичних у своїх професійній діяльності, принижуючи цим роль аналітиків. Спрощений підхід до роботи штабу призводить до прикрих помилок і значно нижчого результату від прогнозованого. Прикладом може слугувати виборча кампанія блока „За ЄдУ!”, який в різних областях мав набирати не менше 50 % голосів виборців, а отримав далеко відмінний результат від прогнозованого.

Яскравим прикладом ролі „мозкових центрів” може бути нинішня виборча кампанія. При однаковому рівні фахівців виборчих штабів на даному етапі рейтинг нинішнього прем'єра В.Януковича мав би порівнятись з рейтингом В.Ющенко, але картина в таборі провладного кандидата далеко не така радісна, як планувалось. Інша пара кандидатів і рівень діяльності штабів вказує на їх значну роль,

а можливо, і визначальну, у виборчому процесі – це П.Симоненко і О.Мороз. Виходячи з результатів недавніх виборів до Верховної ради, де комуністи набрали голосів вдвічі більше від соціалістів, нинішній рейтинг кандидатів мав би відповідати попередньому. А що ми бачимо? Рейтинг О.Мороза порівнявся з рейтингом П.Симоненка і має тенденцію до подальшого росту. Якщо штаб О.Мороза працюватиме і надалі так ефективно, то даний кандидат може реально втрутитися в боротьбу за вихід до другого туру. Низький рейтинг П.Симоненка вказує на відсутність глибокого аналізу по веденню виборчої кампанії і більш всього низький рівень фахівців в штабі комуністів.

Попри недоречності виборчої кампанії в Україні, вплив „мозкових центрів” на кінцевий результат виборів є значним. Будь-яка виборча кампанія без них неможлива. При закріплених нормах демократії їх роль, безперечно, буде зростати.

Васюкинский синдром, или несколько неприятных мыслей о роли аналитических центров в нынешней избирательной кампании и не только в ней

По целям создания все аналитические центры можно разделить на три основные группы:

- а) партийные;
- б) созданные под грантовые программы;
- в) независимые.

Все аналитические центры сталкиваются в своей работе с определёнными трудностями, которые во многом сводят их работу к нулевому результату.

1. **Партийные.** В силу слабого интеллектуального уровня руководства большинства политических партий, отсутствия необходимых средств для долгосрочных «стратегических» капиталовложений, в большинстве политических партий аналитические центры либо отсутствуют, либо существуют лишь формально. Однако в любом случае деятельность подобных центров для общества в целом будет малополезной, так как, в лучшем случае, сведется к обслуживанию узкопартийных интересов.

2. **«Грантовые».** Создаются под конкретные финансовые вливания и своей деятельностью ставят охват лишь некоторых сторон общественно-политических или экономических процессов. Кроме того, «грантовые» аналитические центры объективны лишь до того момента, пока данные анализа не начинают расходиться со стратегическими интересами доноров.

3. **Независимые.** Условно их можно разделить на две группы

- аналитические центры, которые своей задачей ставят постоянное отслеживание общественно-политической и

экономической ситуации в стране для последующего информирования общества;

- коммерческие проекты.

Работа и тех и других подобна деятельности васюкинских энтузиастов-шахматистов, так как работа многих центров зачастую строится лишь на энтузиазме их участников, без какой-либо материальной заинтересованности. Естественно, что в подобных условиях работа аналитических центров малоэффективна.

Но главная проблема всех аналитических центров (так как все они должны базировать работу на прочной финансовой основе), это отсутствие достаточного стабильного финансирования. Обусловлено всё это тем, что рынок предложения (аналитические центры) превышает рынок спроса (заказчик). И ситуация не изменится до той поры, пока не сформируется постоянный слой потенциальных заказчиков. К сожалению, процесс этот продлится ещё долго.

Таким образом, роль аналитических центров в общественных процессах в Украине ещё чрезвычайно мала.

**Наиболее значимые факторы влияния на степень
объективности результатов выборов президента Украины
в 2004 году**

Несомненно, правы те политики (Владимир Горбулин, Ричард Холбрук и другие), которые утверждают, что в 2004 году в мире произойдет два наиглавнейших события – выборы президентов в США и в Украине. И, если выборы в Соединенных Штатах повлияют, прежде всего, на ход событий на Ближнем востоке, в первую очередь в Ираке и в Иране, в связи с возможным нарушением последним договора о нераспространении ядерного оружия и выхода Ирана из-под контроля МАГАТЭ, то результат выборов нового президента Украины определит, в каком политическом союзе будет состоять государство, находящееся в центре Европы с населением более 47 миллионов человек, занимающее одно из наиболее значимых геополитических месторасположений в мире. Либо Украина отойдет на ближайшие 10 лет в зону влияния Российской Федерации со всеми вытекающими из этого последствиями, либо наша страна станет на путь интеграции с Европейским Союзом (ЕС) и евроатлантическими структурами вплоть до полноправного членства в ЕС и вхождением в зону евро.

Безусловно, для достижения этой цели руководство Украины должно удовлетворять тем необходимым критериям, которые предъявляются к странам, претендующим на право называться цивилизованными, демократическими, странам, в которых соблюдается принцип верховенства права, в которых власть реально, а не декларативно подконтрольна обществу, где объективно существует независимость судебной власти.

Одним из этих необходимых критериев является честность и прозрачность проводимых в Украине выборов.

Ныне действующая власть, безусловно, стремится поставить во главе государства так называемого «единого кандидата», на которого возлагается задача не допустить изменения как

внутриполитического, так и внешнеполитического курсов развития страны в течение, по меньшей мере, ближайших 5-10 лет. Тем самым гарантируя спокойствие нынешнему руководству Украины.

При этом впервые в истории независимого развития нашей державы в выборах президента принимает участие и, более того, лидирует в рейтингах всех социологических опросов, не квазиоппозиционный кандидат, как было ранее, а реально действующий кандидат от оппозиции.

В такой ситуации резко возрастает желание определенных кругов сфальсифицировать результаты выборов в пользу своего кандидата, наполнить ход избирательной кампании провокациями и ложью.

В этих условиях значимость общественного контроля над проведением выборов с целью обеспечения объективности объявляемых результатов возрастает многократно.

Рассмотрим основные виды общественного контроля.

В Украине работают несколько общественных организаций по мониторингу избирательного процесса, в частности, «Комитет избирателей Украины».

Ведущие социологические службы проводят мониторинги рейтингов кандидатов с обнародованием результатов в средствах массовой информации.

Наблюдатели от претендентов на высший государственный пост в Украине в случаях нарушения законодательства подают жалобы в Центральную избирательную комиссию (ЦИК) и иски в суды.

Штабы ведущих политических сил анонсируют проведение опросов на выходе с избирательных участков (так называемые exit-poll) в день выборов, что, несомненно, является и формой, и практическим применением результатов общественного мониторинга в виде объявления итогов опроса сразу по окончании процедуры голосования.

В Украину придут наблюдатели от Организации по Безопасности и Сотрудничеству в Европе (ОБСЕ), от Совета Европы (СЕ), от Конгресса США, от других государств (например, Канада заявила о направлении для контроля над выборами президента нашего государства до 50-ти своих наблюдателей). Создана и работает временная комиссия ПАСЕ по наблюдению за проведением выборов президента Украины.

Все эти меры являются формой общественного контроля и направлены на недопущение искажений народного волеизъявления и на утверждение объективного результата выбора народа Украины.

Касательно практического применения результатов общественного мониторинга можно сказать следующее - с целью достижения аутентичности результатов и недопущения массовой фальсификации на выборах президента Украины наибольшее влияние исходит от международных организаций, так:

- мониторинговый комитет Парламентской Ассамблеи Совета Европы в своем заявлении выразил сожаление о том, что его призывы к украинской власти позволить всем кандидатам в президенты соревноваться на честной и равноправной основе были проигнорированы, и вторично попросил ныне действующие органы власти провести свободные и справедливые президентские выборы;

- от имени правительства Канады выступил посол этого государства Эндрю Робинсон, заявивший, что его страна серьезно обеспокоена тем, что президентские выборы в Украине не будут соответствовать демократическим стандартам;

- пресс-секретарь верховного представителя ЕС по вопросам внешней политики и безопасности Хавьера Соланы Кристина Галляк заявила об обеспокоенности Европейского Союза по поводу течения избирательной кампании в Украине;

- подготовлено заявление от имени всего Европейского Союза по поводу недемократических явлений в президентской гонке;

- кандидат на пост президента США от Демократической партии Джон Керри сделал отдельное заявление о систематических нарушениях со стороны украинской власти и запугивания ею оппозиционных кандидатов и их сторонников;

- конгрессмен-республиканец Крис Смит на конференции «Украина на пути к зрелой национальной государственности», проходившей в Вашингтоне, заявил о том, что «...создается впечатление, что правящий режим решил в беспрецедентных масштабах вмешаться в процесс освещения избирательной кампании. Вероятно, с надеждой, что подобное вмешательство обеспечит ему победу на выборах»;

- сенатор-республиканец Джон Маккейн призвал мировое сообщество способствовать вступлению Украины в ЕС и НАТО в случае проведения честных и справедливых выборов.

Данные заявления отражают, с одной стороны, заинтересованность ведущих мировых держав в проведении в Украине честных и прозрачных президентских выборов, с другой стороны, являются действенной формой практического применения результатов с целью не допустить фальсификации итогов с какой-либо стороны. Это явное утверждение того, что мировое сообщество признает результаты выборов только в том случае, если они пройдут в честном соревновании различных кандидатов.

Отдельно необходимо отметить, что все эти заявления международных организаций не являются вмешательством во внутренние дела Украины, как это намереваются представить некоторые политические круги в нашей стране. Основанием служат подписанные в рамках ОБСЕ документы, завизированные Президентом Украины и другими главами государств и правительств, в которых утверждается, что любая страна может интересоваться демократическими процессами, происходящими в государстве-партнере, что это абсолютно законно и не будет считаться вмешательством во внутренние дела этого государства.

В некоторых из вышеприведенных заявлений содержатся вполне конкретные практические применения общественного мониторинга выборов президента Украины в виде возможного приостановления полномочий делегации Украины в Совете Европы с последующей постановкой вопроса о лишении статуса нашей страны как члена СЕ.

Но наиболее действенным инструментом недопущения фальсификации и массовых нарушений при проведении кампании по выборам президента Украины может стать законопроект, внесенный 15 сентября 2004 года в Палату представителей США конгрессменом Даной Рорбахер под названием «Акт об украинской демократии и честных выборах-2004», зарегистрированного под № 5102. Этим законопроектом, в случае нарушения Украиной взятых на себя международных обязательств по проведению честных и справедливых выборов президента Украины в 2004 году, предусматривается санкции не только в отношении Украины как страны в целом, но и персональные санкции для широкого круга украинских чиновников и политиков.

Данный законопроект содержит призыв к украинскому правительству обеспечить:

- проведение свободных, честных и прозрачных президентских выборов в 2004 году;
- реальный доступ политической оппозиции к контролируемым государством средствам массовой информации, в том числе доступ к типографиям;
- беспрепятственный доступ политической оппозиции к публичным залам и другим местам, в которых проходят встречи с избирателями;
- изменения избирательного процесса в соответствии с нормами ОБСЕ;
- полную свободу для международных наблюдателей во время мониторинга выборов и подсчета голосов на местном, областном и национальном уровнях.

В случае несоблюдения вышеперечисленных требований законопроект предусматриваются следующие санкции:

1. Запрет на въезд в Соединенные Штаты Америки любому иностранцу, если он:

- высшее должностное лицо Украины (Президент, премьер-министр, вице-премьеры, министры, главы и члены государственных комитетов, депутаты парламента, сотрудники администрации Президента, глава Службы безопасности, Государственной налоговой администрации, Государственной таможенной службы, любые представители власти, лично причастные к нарушению свобод и препятствовавшие проведению свободных, честных и прозрачных выборов в Украине, включая судей, работников правоохранительных органов, прокуроров, глав областных государственных администраций и мэров городов, любое иное лицо, определенное госсекретарем США и занимавшееся разработкой политики и осуществлением деятельности, противоречащей международно признанным правам человека, а также свободным, честным и прозрачным избирательным стандартам);

- жена, муж, несовершеннолетний ребенок или доверенное лицо указанного лица.

2. К лицам, причастным к нарушениям прав и свобод в Украине, применяется:

- конфискация имущества в Соединенных Штатах;
- закрытие счетов и арест находящихся на них средств;

- запрет на получение займов, кредитов и других видов финансовой помощи.

3. Документом предусматривается периодическое составление специальных отчетов, в которых будет содержаться информация о личном имуществе и банковских счетах нынешнего Президента, премьер-министра и других высших должностных лиц Украины, находящихся в США и других государствах, если было определено, что это имущество и средства на счетах получены нечестным или незаконным путем, а также обо всех действиях в Соединенных Штатах Америки, предпринятых для расследования и конфискации этого имущества и средств на счетах для стимулирования других государств к подобным действиям, о характере товаров, услуг, кредитов и т.д., полученных Украиной в обмен на оружие и военные технологии.

В случае введения санкций главу американской администрации призывают, по мере возможности, «стимулировать другие страны к осуществлению таких же действий».

Отказаться от применения подобных методов воздействия на украинскую власть глава американской администрации вправе в том случае, если «новый президент Украины, избранный в ноябре 2004 года во время выборов избежал злоупотреблений и нарушений...».

Как мы видим, американские законодатели вполне конкретно подходят к результатам общественного мониторинга, проходящего на выборах президента Украины процессов.

Естественно, ни граждане нашего государства, ни выбранный в ноябре 2004 года новый президент не заинтересованы в таком пессимистическом сценарии развития страны. Поэтому органы власти и общественные организации должны сделать все от них зависящее, чтобы выборы президента Украины прошли честно и результат этих выборов был признан во всем мире как легитимный.

Звіт за результатами довготермінового спостереження за виборами

Вступ

Основою діяльності довготермінового спостерігача по Дніпропетровській області на початку вересня місяця були:

- моніторинг формування дільничних виборчих комісій;
- моніторинг діяльності ТВК;
- моніторинг діяльності органів місцевої влади, що стосується підготовки до виборів та втручання у виборчий процес;
- моніторинг діяльності ЗМІ;
- моніторинг процесу збору підписів на підтримку кандидатів;
- моніторинг ходу виборчої агітації;
- моніторинг діяльності виборчих штабів.

ДТС мав змогу перебувати на усіх заходах, пов'язаних з підготовкою до виборів.

Окрему проблему становить затримка, яка виникла з отриманням посвідчень журналістів газети “Точка зору” регіональними ДТСами. Дана проблема не дає у повній змозі працювати людям та давати якісну інформацію.

1. Робота виборчих комісій

Робота окружних виборчих комісій Дніпропетровської області проходить нормально, засідання проводяться регулярно, фактів неповідомлювання членів комісій, недопуску журналістів та ненадання документів журналістам (та тим одиницям ДТСів, яким пощастило отримати посвідчення) не спостерігалось. Відмітимо, що одному з волонтерів дніпропетровського ОБ КВУ під час поїздки з Києва до Дніпропетровська вдалося почути розмову групи членів поки ще нествановленої ОВК, які (у стані алкогольного сп'яніння) обговорювали можливість маніпуляції голосами виборців та

залучення на бік невстановленого кандидата в президенти інших членів окружної комісії.

Процес формування дільничних виборчих комісій зовні проходить спокійно. Наразі у всіх округах вже визначено кількість дільниць, їх межі та орієнтовну кількість виборців. Щодо цього вже прийнято відповідні рішення комісій, проведено засідання. Однак, необхідно відмітити, що насправді формування дільничних комісій проходить за великого впливу місцевої влади. Особливо у бюджетних організаціях та установах, школах, ВНЗх і т.д. Так, у СШ № 115 м. Дніпропетровська вчителів змусили написати заяви про те, що вони підтримують відповідних кандидатів (при чому спектр був від Бойка до Симоненка) та не проти буди членами дільничних виборчих комісій.

У м. Павлоград та Павлоградському районі Дніпропетровської області вчителі та інші бюджетні працівники були попереджені відповідними особами в усній формі про негайне звільнення з роботи у випадку роботи в дільничних виборчих комісіях на боці кандидата в президенти В. Ющенко. При цьому їх змусили написати заяви про звільнення. У СШ № 3 м. Павлоград у бібліотекаря М.Ю. Лединої, після грубого тиску дирекції школи, стався серцевий напад з наступною госпіталізацією.

У Дніпродзержинську місцева ТВК рекомендує додавати до заяв про участь у дільничних виборчих комісіях ще й копію ідентифікаційного коду.

2. Загальнополітична ситуація та діяльність органів місцевої влади

На території Дніпропетровської області зафіксовані масові факти роботи держслужбовців на користь окремих кандидатів.

Так, у м. Кривий Ріг в БК Фрунзе 9 вересня було зібрано вчителів та бюджетних працівників Жовтневого району, де проводилася агітація на користь В. Януковича та проходив примус до роботи на користь нього з боку співробітників Жовтневого райвиконкому м. Кривого Рогу

У м. Павлоград 6 вересня в місцевій музичній школі пройшли збори усіх керівників підприємств, установ та організацій, які знаходяться на території 36-го виборчого округу. На зборах, які проводила керівник відділу внутрішньої політики Павлоградського міськвиконкому О. Фармазян, йшла мова про агітацію на користь В.

Януковича. Зокрема, присутнім було надано план територій, закріплених за підприємствами та організаціями, де вони мають проводити агітаційну роботу. Керівники відповідних установ, організацій та підприємств були попереджені про те, що вони несуть ПОВНУ відповідальність за результати голосування. В свою чергу, керівники надали плани власної роботи та списки розбитих за агітаторами вулиць, будинків і т.д.

У м. Нікополь зафіксовано випадок публічної агітації в Нікопольській філії Одеського університету з боку директора ВАТ "Нікопольський завод феросплавів" (депутата обласної ради) О.І. Куцина на підтримку В. Януковича.

Щодо перестановок, то відомо наступне: в Нікопольському міськвиконкомі практично всі держслужбовці 7 вересня 2004 року написали заяви про звільнення з роботи за наказом міського голови (заяви написані без дати). Помічник міського голови м. Нікополь Ю.П.Таран тимчасово усунутий від своїх обов'язків і очолив штаб В. Януковича. Директор Нікопольського краєзнавчого музею О.О. Кушнирук паралельно зі своїми обов'язками є заступником начальника штабу В.Януковича.

3. Діяльність суб'єктів виборчого процесу

Процес збору підписів на території Дніпропетровської області майже завершено. Порушення при цьому стандартні, про них говорилося вже не раз.

Щодо підготовки спостерігачів, то відомо, що на даний момент на території області Партією регіонів, СДПУ(о), Трудовою Україною та НДП масово готуються спостерігачі для роботи від імені В. Януковича на території Західної України. Цим людям обіцяють за 1 день роботи від 50 до 100 доларів США (середня цифра - 70). При чому, ходять чутки, що з людьми потім не розрахуються. Вже сформовані списки тих людей, які будуть здійснювати спостереження, планується проведення їхніх інструктажів.

4. Агітація

Традиційно агітація проводиться досить активно штабами Симоненка, Мороза, Януковича та Юшенка. Вони розвішують агітаційні листівки на виборчих стендах, штаби Симоненка та

Ющенко організовують мітинги та агітаційні пункти по території міста Кривий Ріг.

У містах Кривий Ріг, Дніпропетровськ, Дніпродзержинськ, Нікополь, Павлоград та Новомосковськ зафіксовано факти виконання агітаційної продукції без вихідних даних з боку кандидатів в президенти В. Ющенко, В. Януковича, О. Мороза та Б. Бойка.

Серед візитів та акцій можна відмітити наступні:

4 вересня до м. Кривий Ріг здійснила візит кандидат в Президенти Наталя Вітренко.

15 вересня до м. Дніпропетровська здійснив візит кандидат в Президенти Богдан Бойко

10 вересня у м. Дніпродзержинськ за підтримки Партії регіонів відбувся концерт зірок російської та української естради

12 вересня у Дніпропетровську побував всеукраїнський тур “Молодь – проти! Молодь – за!”, який супроводжувався концертом російських та українських зірок естради

29-30-го серпня у Дніпропетровську перебували співдоповідачі парламентської асамблеї Ради Європи Х. Северинсен і Р. Вольвенд. Вони моніторили ситуацію перед виборами, зустрічалися з НДО, партійцями, ЗМІ та владою. Під час зустрічей виник один неприємний момент, який досить добре характеризує стан речей в області. На зустрічі з політичними партіями, що планувалася як зустріч з партіями, що підтримують основних кандидатів в президенти, виявилися запрошеними 26 партій і організацій, що підтримують В. Януковича, і 1 представник Р. Козака. Представники Ради Європи висловили здивування відсутністю представників так званих опозиційних кандидатів. Начальник управління внутрішньої політики облдержадміністрації Г. Константинов (який відповідав за організацію зустрічі) сказав, що повідомив усіх. Однак голови обласних організацій УНП і партії “Солідарність”, котрі дізналися про зустріч випадково, спростували дану заяву. Отож, є змога говорити про спробу перешкодити п. Северинсен та Вольвенд отримати об’єктивну та неупереджену інформацію щодо стану виборів.

Серед інших цікавих способів агітації на території Дніпропетровської області можна згадати про масові вивішення плакатів В. Януковича на усіх підприємствах, торговельних точках, державних установах на території усієї області. При цьому іншим кандидатам відмовляють у подібних послугах.

В період з 1-го по 6-те вересня на території усієї області на шкільних лінійках масово розповсюджувалися щоденники (“щоденник добрих справ”) із зображенням В. Януковича та митрополита УПЦ МП Володимира Сабодана та твір Віри Ніколаєвої “Прикоснись к судьбе”. Щоденники видані “Всеукраїнським об’єднанням “Держава” за рахунок коштів з поточного рахунку кандидата на посаду президента В. Януковича. Цікаво, що вчителі змушували дітей вести саме ці щоденники, однак, після втручання батьків, ситуація змінилася. Також цікаво, що і відділи освіти, і штаб Януковича заперечували свою причетність до факту роздавання цієї продукції, називаючи її “ініціативою когось з батьків”.

7 вересня зафіксовано відеокамерою зрив агітматеріалів, крім В. Януковича, у Жовтневому районі м. Кривого Рогу з встановлених місць працівниками ЖЕКів, а також зрив та паплюження агітматеріалів за кандидата О. Мороза.

7 вересня на пульт чергової частини Дніпропетровського міського управління міліції надійшов виклик, у якому повідомлялось, що приміщення готелю „Свердловськ”, де зараз розміщені штаби кандидатів у президенти О. Мороза та В. Юшенка, заміновані. На думку партійців, даний факт був провокацією невідомих з метою зриву роботи штабу.

5. Робота ЗМІ

Доступ до ЗМІ на території області є нерівномірним. Перевага надається кандидату у президенти В. Януковичу. ЗМІ, щоправда, висвітлюють його діяльність у контексті роботи прем’єр-міністром. Також необхідно відмітити, що дещо вирівнялася ситуація з висвітленням опозиційних кандидатів. Якщо у квітні-червня процентне співвідношення було 90% на 10 % на користь В. Януковича, то зараз воно відповідно складає приблизно 60 % на 40 %.

Відомі також факти тиску на ЗМІ.

У м. Павлоград з продажу зникла газета незалежної профспілки гірників (М. Волинець, сильні позиції Тимошенко) “Лава”. Офіційних заяв з цього приводу не робилося.

У м. Кривий Ріг міській організації КПУ місцева ТРК “Рудана” відмовила в наданні ефірного часу для кандидата П. Симоненка за рахунок коштів його виборчого фонду для

висвітлення його приїзду до Кривого Рогу 18 вересня. При цьому вона висвітлювала агітконцерт на підтримку В. Януковича.

Суддя Тернівського районного суду Кривого Рогу О. Тарасенко подав позов “Про захист честі та гідності” на газету “Кривий Рог вечірній” на суму 5301 грн. за фактом статті, опублікованої понад рік тому в даній газеті, в якій розглядалася якість розгляду в суді однієї справи про вбивство. За непідтвердженою інформацією, даний факт також пов’язаний з професійною передвиборчою діяльністю журналістів даної газети.

1 вересня редакції газети “Лица” відмовила у своїх послугах найближча до Дніпропетровської області типографія, яка знаходилася у м. Красноград Харківської області, у зв’язку з “технічним загостренням”. Цікаво, що дане загострення відбулося напередодні президентських виборів. Раніше, перед виборами 2002 року, газету відмовилися друкувати у Дніпропетровській області 4 типографії у самому обласному центрі, а також типографії м. Кривий Ріг, Павлоград, Нікополь і т.д.

Головний редактор газети “Лица” вважає, що дані дії викликані бажанням влади наступити на горло незалежним ЗМІ. Нагадаю, що “Лица” є однією з найпопулярніших газет регіону. Вона є опозиційною до діючої влади і відкрито підтримує кандидата на пост президента О. Мороза.

14 вересня у типографії міста Кобеляки (Полтавська область) невідомі у міліцейській формі вилучили та знищили 17 тисяч екземплярів дніпропетровської газети “Лица”. На думку головного редактора газети О. Гарагуц, така доля спіткала видання через наявність критичних матеріалів стосовно В. Януковича. Також Гарагуц повідомила, що видавництво “Кобеляки” також відмовилося друкувати газету.

6. Робота громадських організацій на виборах

Дніпропетровська обласна молодіжна рада реалізує 2 проекти: “Обирай сам” (просвіта студентської молоді) та “Незалежний голос - незалежна Україна” (просвіта сільських виборців).

Дніпровський центр соціальних досліджень реалізує програми моніторингу передвиборчої ситуації та соціологічних досліджень.

Дніпропетровська секція “Товариства прав людини” реалізує проект по просвіті сільських виборців. Звернулися до КВУ з проханням допомогти з юридичною літературою.

7. Порушення законодавства або міжнародних стандартів на виборах

Дата	Суть порушення, деталі. Час, місце, свідки і т. і.	Джерело інформації про порушення	Наявність доказів (документи, фото, свідки, статті в газетах)
30.08	29-30-го серпня у Дніпропетровську перебували співдоповідачі парламентської асамблеї Ради Європи Х. Северинсен і Р. Вольвенд. Вони моніторили ситуацію перед виборами, зустрічалися з НДО, пар-тійцями, ЗМІ та владою. Під час зустрічей виник один неприємний момент, який досить добре характеризує стан речей у області. На зустрічі з політичними партіями, що планувалася як зустріч з партіями, що підтримують основних кандидатів в президенти, виявилися запрошеними 26 партій і організацій, що підтримують В. Януковича, і один представник Р. Козака. Представники Ради Європи висловили здивування відсутністю представників так званих опозиційних кандидатів. Начальник управління внутрішньої політики облдержадміністрації Г. Константинов (який відповідав за організацію зустрічі) сказав,	ЗМІ	Статті в газетах

	що повідомив усіх. Однак, голови обласних організацій УНП і партії “Солідарність”, котрі дізналися про зустріч випадково, спростували дану заяву. Отож, є змога говорити про спробу перешкодити п. Северинсен та Вольвенд отримати об’єктивну та неупереджену інформацію щодо стану виборів.		
	У СШ № 115 м. Дніпропетровська вчителів змусили написати заяви про те, що вони підтримують відповідних кандидатів (при чому спектр був від Бойка до Симоненка) та не проти бути членами дільничних виборчих комісій.	Вл. інформація	Є свідки
	У м. Павлоград та Павлоградському районі Дніпропетровської області вчителі та інші бюджетні працівники були попереджені відповідними особами в усній формі про негайне звільнення з роботи у випадку роботи в дільничних виборчих комісіях на боці кандидата в президенти В. Ющенка. При цьому їх змусили написати заяви про звільнення. У СШ № 3 м. Павлоград у бібліотекаря М.Ю.Лединої, після грубого тиску дирекції школи, стався серцевий напад з наступною госпіталізацією.	Заява “Нашої України”	Спілкувалися з “потерпілою”
	У м. Павлоград з продажу зникла газета	Вл. інформація	

	незалежної профспілки гірників (М. Волинець, сильні позиції Тимошенко) “Лава”. Офіційних заяв з цього приводу не робилося.		
	У м. Кривий Ріг міській організації КПУ місцева ТРК “Рудана” відмовила в наданні ефірного часу для кандидата П. Симоненка за рахунок коштів його виборчого фонду для висвітлення його приїзду до Кривого Рогу 18 вересня. При цьому вона висвітлювала агітконцерт на підтримку В.Януковича.	Заява КПУ	
	Суддя Тернівського районного суду Кривого Рогу О. Тарасенко подав позов “Про захист честі та гідності” на газету “Кривой Рог вечерний” на суму 5301 грн. за фактом статті, опублікованої понад рік тому в даній газеті, в якій розглядалася якість розгляду в суді однієї справи про вбивство. За непідтвердженою інформацією, даний факт також пов’язаний з професійною передвиборчою діяльністю журналістів даної газети.	Розмова з журналістами	
1.09	1 вересня редакції газети “Лица” відмовила у своїх послугах найближча до Дніпропетровської області типографія, яка знаходилася у м. Красноград Харківської області, у зв’язку з	О. Гарагуц, головний редактор	

	“технічним загостренням”. Цікаво, що дане загострення відбулося напередодні президентських виборів. Раніше, перед виборами 2002 року, газету відмовилися друкувати у Дніпропетровській області 4 типографії у самому обласному центрі, а також типографії м. Кривий Ріг, Павлоград, Нікополь і т.д. Головний редактор газети “Лица” вважає, що дані дії викликані бажанням влади наступити на горло незалежним ЗМІ. “Лица” є однією з найпопулярніших газет регіону. Вона є опозиційною до діючої влади і відкрито підтримує кандидата на пост президента О. Мороза.		
6.09	У м. Павлоград 6 вересня в місцевій музичній школі пройшли збори усіх керівників підприємств, установ та організацій, які знаходяться на території 36-го виборчого округу. На зборах, які проводила керівник відділу внутрішньої політики Павлоградського міськвиконкому О. Фармазян, йшла мова про агітацію на користь В.Януковича. Зокрема, присутнім було надано план територій, закріплених за підприємствами та організаціями,	Вл. інформація	

	де вони мають проводити агітаційну роботу. Керівники відповідних установ, організацій та підприємств були попереджені про те, що вони несуть ПОВНУ відповідальність за результати голосування. В свою чергу, керівники надали плани власної роботи та списки розбитих за агітаторами вулиць, будинків і т.д.		
1-6.09	В період з 1-го по 6-те вересня на території усієї області на шкільних лінійках масово розповсюджувалися щоденники (“щоденник добрих справ”) зі зображенням В. Януковича та митрополита УПЦ МП Володимира Сабодана та твір Віри Ніколаєвої “Прикоснись к судьбе”. Щоденники видані “Всеукраїнським об’єднанням “Держава” за рахунок коштів з поточного рахунку кандидата на посаду президента В. Януковича. Цікаво, що вчителі змушували дітей вести саме ці щоденники, однак, після втручання батьків, ситуація змінилася. Також цікаво, що і відділи освіти, і штаб Януковича заперечували свою причетність до факту роздавання цієї продукції, називаючи її “ініціативою когось з батьків”.	ЗМІ, власна інформація, заява “Нашої України”	
7.09	7 вересня зафіксовано відеокамерою зрив	СПУ	Відеозапис

	агітматеріалів, крім В. Януковича, у Жовтневому районі м. Кривого Рогу з встановлених місць працівниками ЖЕКів а також зрив та паплюження агітматеріалів за кандидата О. Мороза.		
9.09	У м. Кривий Ріг в БК Фрунзе 9 вересня було зібрано вчителів та бюджетних працівників Жовтневого району, де проводилася агітація на користь В.Януковича та проходив примус до роботи на користь нього з боку співробітників Жовтневого райвиконкому м. Кривого Рогу.	Вл. інформація	
14.09	14 вересня у типографії міста Кобеляки (Полтавська область) невідомі у міліцейській формі вилучили та знищили 17 тисяч екземплярів дніпропетровської газети “Лица”. На думку головного редактора газети О. Гарагуц, така доля спіткала видання через наявність критичних матеріалів стосовно В. Януковича. Також Гарагуц повідомила, що видавництво “Кобеляки” також відмовилося друкувати газету.	О. Гарагуц, головний редактор	

Контент-аналітичне дослідження повідомлень провідних друкованих ЗМІ Дніпропетровського регіону про перебіг виборчої кампанії

Дослідження ставило за мету виявлення сукупного тексту повідомлень про кандидатів на посаду Президента України у провідних друкованих ЗМІ Дніпропетровського регіону. Використовувалася вибірка за липень – вересень 2004 року з 5 регіональних друкованих ЗМІ (газети): „Днепр Вечерний” (виходить 4 рази на тиждень, тираж 64 380 тис. екз.), „Вісті Придніпров’я” (виходить 2 рази на тиждень, тираж 22 350 тис. екз.), „Наше Місто” (виходить 4 рази на тиждень, тираж 10 007 тис. екз., суботній випуск – 106 149 тис. екз.), „Зоря” (виходить 3 рази на тиждень, тираж 42 200 тис. екз.), «Днепровская Правда» (виходить 1 раз на тиждень, тираж 18 000 тис. екз.).

У ході дослідження розроблена методика контент-аналізу повідомлень про перебіг виборчої кампанії на Дніпропетровщині. Метод дослідження - контент-аналіз, що складається з двох частин:

- Кількісного аналізу, спрямованого на визначення частоти згадувань про кандидатів на посаду Президента України;
- Якісного аналізу характеру висловлювань про перебіг виборчої кампанії (тон публікації, тематична спрямованість тексту).

Обсяг вибірки – місцева преса за липень – вересень 2004 року.

Саме така вибірка дозволяє, по-перше, порівняти інформаційну активність на задану тематику у різні періоди часу, по-друге, виявити основні форми представлення інформації, по-третє, порівняти, яким чином висловлюють досліджувану тематику різні періодичні видання. Головний критерій – тираж видання, головна спрямованість змісту та його популярність серед населення.

Більшість з місцевих газет не має спеціального розділу стосовно вищезначеної тематики, що свідчить про неопрацьованість процесів ефективного інформування населення про діяльність кандидатів. Лише газета „Зоря” має спеціалізовану регулярну рубрику присвячену виборам „Передвиборчий щоденник”

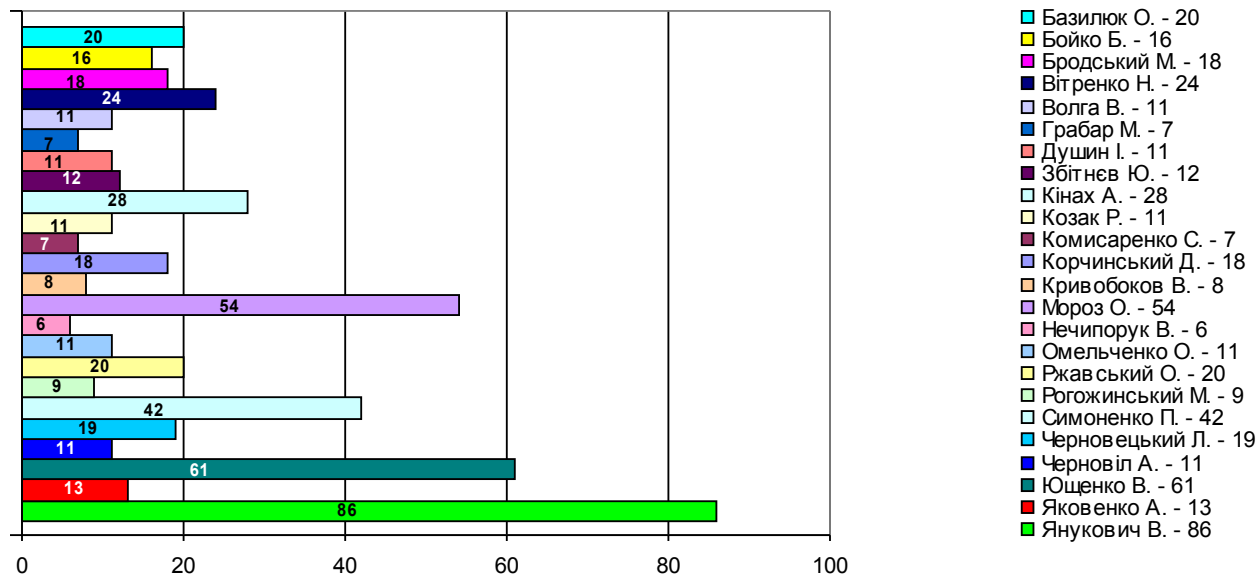
Найчастіше згадуються в регіональних друкованих ЗМІ такі кандидати на посаду Президента України як: В. Янукович – 18,3%, В. Ющенко – 13,1%, О. Мороз – 11,8%, П. Симоненко – 9,8%, А. Кінах – 6,1%, Н. Вітренко – 5,7%. Діяльність інших кандидатів та їх штабів висвітлюється нерегулярно (див. Графік).

Аналіз загальної інформації про діяльність кандидатів на посаду Президента України за категорією "тон публікації" свідчить, що переважно вона має нейтральний тон. Позитивний відтінок, переважно, носять публікації присвячені діяльності кандидата на посаду Президента України, нинішнього прем'єр-міністра В. Януковича. Негативний тон, здебільшого, мають публікації про В. Ющенка.

Тематичний аналіз спрямованості статей про діяльність кандидатів виявив наступне. Статті про кандидата на посаду Президента України В. Януковича здебільшого присвячені висвітленню його діяльності на посаді прем'єр-міністра (робочі поїздки, наради, діяльність уряду і т.ін.). Статті про кандидата на посаду Президента України В. Ющенка, здебільшого, містять критику його діяльності під час перебування на посту прем'єр-міністра, тих поглядів, які він висловлює сьогодні, ведення виборчої кампанії). Подібною до В. Ющенка виглядає ситуація із висвітленням діяльності таких кандидатів як О. Мороз, П. Симоненко, Н. Вітренко.

Стосовно висвітлення діяльності кандидатів у регіональних ЗМІ в різні періоди часу, слід зауважити, що інформаційна активність поступово зростає та набирає обертів ближче до дня виборів.

Рейтинг кандидатів на посаду Президента України за кількістю згадувань у провідних друкованих ЗМІ Дніпропетровського регіону (1 липня 2004 р. - 30 вересня 2004 р.)

ВИСНОВКИ

Під час проведення «круглого столу» його учасники (представники громадських та політичних об'єднань Дніпропетровського регіону, науковці, журналісти) дійшли до висновку, що дослідна та аналітична діяльність мозкових центрів в Україні зростає з наближенням виборів під час яких мозкові центри, зазвичай, проводять публічні дискусії з обговорення передвиборчих програм партій, блоків, кандидатів на різні виборчі посади, організують екзит-поли, проводять регулярні соціологічні опитування, вимірюючи громадські настрої та очікування.

Згідно результатів різноманітних опитувань, рівень довіри суспільства до мозкових центрів та їх продукції є досить високим. Саме тому, виступ мозкових центрів на боці одного з учасників виборчих перегонів є дуже сильним аргументом на користь останнього. В даній ситуації, вважають учасники заходу, мозковим центрам необхідно бути дуже обережними, щоб не втратити довіру громадськості, оскільки після цього їх послуги стануть нікому не потрібними.

Незважаючи на досить велику активність неурядових аналітичних центрів, чимало перешкод обмежує їх розвиток та діяльність в Україні. Зокрема це стосується занадто сильного контролю та навіть тиску на мозкові центри з боку владних структур. Також великою перепорою для подальшого розвитку аналітичних НУО є застаріла правова база, яка значно обмежує легальну участь неурядових аналітичних центрів у політиці.

На думку учасників «круглого столу» відсутність достатнього стабільного фінансування є головною проблемою всіх аналітичних центрів. Така ситуація зумовлена тим, що сьогодні ринок пропозицій у цій галузі значно перевищує ринок попиту. В Україні досі не сформований постійне коло потенційних замовників продукції мозкових центрів.

ЗМІСТ

ВСТУП	2
О. ТИНКОВАН Мозкові центри, як суб'єкти вироблення державної політики	4
А.П. ПАЩЕНКО Роль „мозкових центрів” в аналітичному забезпеченні виборчого процесу	8
В. РИБАЛКА Васюкинський синдром, или несколько неприятных мыслей о роли аналитических центров в нынешней избирательной кампании и не только в ней	11
Д.А. МАКАРИЩЕВ Наиболее значимые факторы влияния на степень объективности результатов выборов президента Украины в 2004 году	13
О. БЕЗУГЛИЙ Звіт за результатами довготермінового спостереження за виборами	19
А. КОЛОХІНА, О. КАРПОВА Контент-аналітичне дослідження повідомлень провідних друкованих ЗМІ Дніпропетровського регіону про перебіг виборчої кампанії	31
ВИСНОВКИ	34

*Видано за сприяння
«Національного Фонду Підтримки Демократії» (США)*

Редколегія бюлетеню:

О. Шаройкіна
А. Колохіна
О. Карпова

Видає: Дніпровський центр соціальних досліджень

вул. Свердлова, 6; офіс 819
Телефон/факс 8(056) 744-98-58
[http:// www.dcsi.dp.ua](http://www.dcsi.dp.ua)
E-mail: dcsl@dcsl.dp.ua

Технічний редактор – А. Колохіна
Набір та комп'ютерна верстка – А. Колохіна
Коректор – С. Бикова

Стр. 36, А5, тираж 1000 екз.
Надруковано з готового оригінал-макету на ризографі
ПП Кравченко Р.І.

